

Kalkkilaastin ajoitusmenetelmä – arvio epäuskottavuudesta vahvistuu

Markus Hiekkänen

Åsa Ringbomin vastine (*Tieteessä tapahtuu* 5/2004) kertoo, että hän on halukas joko keskustelemaan asian vierestä tai ei halunne tietää, mitä hänelle kirjoitetaan. Kun totesin (*Tieteessä tapahtuu* 4/2004), ettei Ringbom eräässä keskustelussa esille tulleessa hänen ja muiden kirjoittajien artikkelissa viittaa kalkkilaastimenetelmästä olevan myös kriittisiä mielipiteitä, ignoroi hän tämän ja siirtyi muutta mutkitta kertomaan joidenkin muiden julkaisujensa viitteistä. Ja kun kirjoitan luonnontieteellisissä menetelmissä rutiininomaisesti vaadittavasta kattavasta ja huolellisesta kehittämisjärjestelmästä menetelmän saattamiseksi luotettavaksi, ilmoittaa Ringbom sen olevan hänelle ”käsittämätön”.

Tämä asian vierestä kirjoittaminen sekä esittämiäni tietoja ja tulkintoja koskevien virheellisten tai jopa perättömien tietojen esittäminen antoi leimansa myös hänen aikaisemmalle vastineelleen (*Tieteessä tapahtuu* 3/2004) kuten osoitin vastauksessani siihen (*Tieteessä tapahtuu* 4/2004).

En pidä aiheellisena toistaa argumenttejani, mutta joku sana lienee paikallaan kokonaisuudesta. Suomalaisen kalkkilaastiajoituksen suomalaista historiaa sen alusta, vuoden 1990 tienoilta lähtien leimaa mielestäni piirre, jota voisi ehkä luonnehtia opportunistiksi. Se lienee aiheuttanut, että esimerkkinä esittämässäni Hammarlandin kuorin ajoituksessa on Ringbom useita kertoja julkaissut varmoja ja lopullisia, mutta toisistaan poikkeavia tuloksia. On myös ilmoitettu, että juuri nyt julkaistavalla tuloksella on takeenaan näytteiden riittävä laboratoriuupuhtaus. Edelleen on kukin uusi tulos vuorollaan ikään kuin siunattu ilmoittamalla sen vastaavan taidehistoriallisen tutkimuksen tuloksia.

Ringbom haluaa esittää tapahtumat kalkkilaastimenetelmän alalla Suomessa ikään kuin kysymyksessä olisi ollut johdonmukainen ja suunnitelmallinen kehittäminen. Tätä on vaikea uskoa jo pelkästään mainitsemistani syistä: kunkin koesarjan tulokset esimerkiksi

Hammarlandista on julkaistu jopa kansainvälisellä foorumilla lopullisena. On vaikea keksiä perussyitä sille, että tällaista heittelevää toimintaa on harjoitettu. Miksi ei menetelmää ole kehitetty teoreettisesti uskottavalla tavalla ja systemaattisesti sekä rakennettu kehitystyö metodologisesti lujalle pohjalle? Minusta tuntuu, että menetelmään uskovilla on ollut liian kiire saada esittää tuloksia ja kun sitten metodologiaa ja tuloksia on kritisoitu, on saatettu joutua arvovaltakysymyksen kierteeseen.

Menetelmällä oli vuoden 1990 tienoilla, siis sen Suomeen tuomisen aikoihin, takanaan pitkäkö kansainvälinen historia 1960-luvun puolivälistä alkaen. Tuona neljännesvuosisadan aikana kokeiltiin satunnaisesti erilaisia korjausmenetelmiä periaatteessa briljantille mutta käytännön tutkimustyössä huonoksi havaitulle menetelmälle. Systemaattiseen työhön ei jostain syystä kuitenkaan ryhdytty. Tästä ilmeisen virheellisestä suhtautumisesta olisi voitu ottaa oppia Suomessa, mutta näin ei tehty ja tulos on pettymys.

Toivon, että jonakin päivänä voidaan lähteä kehittämään tätä sinänsä lupaavaa ja käyttöön soveltuvaksi erittäin toivottavaa menetelmää puhtaalta pöydältä huolellisesti laaditun suunnitelman varassa.

Tutkimuksessa eteenpäin

Visa Immonen pohti mielestäni älykkäästi ja viisaasti kivikirkkojen ajoittamisen vaikeutta (*Tieteessä tapahtuu* 5/2004). Tärkeä on hänen huomionsa, että keskiajan sosiaaliseen ja taloudelliseen toimintaan liittyviä pohdintoja kirkoista on ollut vähän. Osaksi se mielestäni saattaa johtua siitä, että keskiaikaa tutkivat historioitsijat eivät ole vielä juurikaan lähteneet pohtimaan nyt avautunutta uutta aineistokenttää.

Omat tutkimukseni ja tulkintani eivät todellakaan ole olleet eivätkä ole sellaisia ”lopullisia tuloksia”, joiksi ne on haluttu leimata muun muassa tämän keskustelun aloittaneessa itsevarmoja, vaihtoehtottomia ja jyrkän tuo-

mitsevia käsityksiä sisältävässä resensiossa. Kritiikkiä toki täytyy olla ja kiitän siitä muun muassa Liliusta, Ringbomia ja Immosta.

Väitöskirjani ilmestymisen (1994) jälkeen olen toistuvasti harkinnut uudelleen tuolloisen tulkintani osia ja muuttanut niitä uusien ajatusten ja tietojen perusteella (viimeksi Lohjan kirkon kohdalla). En kuitenkaan usko, että saamani pääosin 1920–1930-luvun käsityksiin pohjautuva arvostelu nyt 2000-luvun alussa enää on perusteltua – varsinkaan, jos arvostelija ei ole

syvällisesti selvittänyt itselleen niitä edellytyksiä ja kehyksiä, joiden varassa ns. Kronqvistin tulkinta keskiajan kivikirkoista muodostui 1930-luvulla ja vakiintui tai suorastaan kivettyi sittemmin sotien jälkeen.

Kirjoittaja on akatemiantutkija sekä keskiajan taidehistorian dosentti Helsingin yliopistossa ja keskiajan arkeologian dosentti Turun yliopistossa.